

van wetenschappelijk onderzoek en technologie, de twijfels over het uniforme opleidingsmodel en de wens tot differentiëring hierin, de afnemende waardering voor en vraag naar academisch gevormden, de groeiende afstand tussen universitair opgeleiden en andere leeftijdsgenoten waarbij bijna van 'two cultures' gesproken kan worden, de afnemende belangstelling van oud-leerlingen voor hun alma mater en de toenemende concurrentie tussen het universitaire onderzoek en het onderzoek elders verricht, zijn allemaal factoren die bewust of onbewust de relatie tussen universiteit en maatschappij sterk beïnvloeden. Om die relatie weer te versterken adviseert hij met klem in eigen huis te beginnen. De banden met oud-leerlingen moeten aangehaald worden en voorts dient de interne solidariteit vergroot te worden.

'The 'Group University' as well as the controversial university policies of the past years have probably caused the present situation, where the university shows itself to the public as a disunited organisation which is made up of opposing groups.

The image naturally provides the media and the politicians with a steady supply of ammunition for their controversial debates on the university. Resignation and a lack of solidarity in its own circle are proving to be main enemies of the university today'.

Voor het bijzonder onderwijs is er extra reden de band met de maatschappij en dan met name dat deel dat zich in dat onderwijs herkent, sterk te houden of te versterken. Immers de maatschappelijke aanvaardbaarheid is regelmatig onderwerp van heftige polemieken. Het bestaan van het bijzonder onderwijs valt nog het gemakkelijkst te verdedigen met een beroep op wettelijk vastgelegde rechten of door te wijzen op historisch verworven rechten. Deze rechten zullen evenwel geen bijzondere indruk maken als het politieke klimaat zich verder wijzigt, zodat formalistische benaderingen van het bestaansrecht ontoereikend zullen zijn. Het bestaande systeem, waarbij maatschappelijke groeperingen eigen opvoedkundige en onderwijskundige doelstellingen mogen nastreven, valt op zich goed te verdedigen als verworvenheid van een volwassen maatschappij. Dit systeem lijkt op aanvaardbare wijze te functioneren op het niveau van het basisonderwijs, waar opvoeding mede een belangrijke rol speelt en overigens de belangstelling van ouders een krachtige steun in de rug vormt. Op middelbaar niveau komt, naar mij voorkomt, de inhoudelijke rechtvaardiging steeds meer in gedrang (nadruk op kennisverwerving, identiteitscrisis), maar brede maatschappelijke belangstelling voor confessioneel onderwijs camoufleert veel en maakt de crisis niet acuut.

Het bijzonder hoger onderwijs heeft het waarschijnlijk moeilijker met het rechtvaardigen van haar bestaan wegens het ontbreken van een zo duidelijk herkenbare opvoedkundige taakstelling: veel aandacht wordt opgeëist door de 'neutrale' wetenschapsbeoefening, op welk gebied ook de Vrije Universiteit moet worstelen om de concurrentieslag met andere instellingen niet te verliezen. Daarnaast kan niet geboogd worden op een massale belangstelling die de situatie zou versluieren zoals bij het middelbaar onderwijs. De ideeële rechtvaardiging blijft dus een klemmende eis, terwijl daarnaast alles wat additioneel beschermt aandacht moet krijgen.